

Åsarne gamla kyrka

Utvändig restaurering, 2014

Berg Åsarne-Västeråsen 3:10, Åsarne socken, Bergs kommun, Härnösands stift

Henrik Ylikoski

RAPPORT – JAMTLI 2014:37
ISSN 1654-2045

Utgivning och distribution:

Jamtli

Box 709

831 28 Östersund

Tel 063-15 01 00

Fax 063- 10 61 68

© Jamtli, 2014

Allt kartmaterial från GSD-Fastighetskartan © Lantmäteriverket

Dnr 507-97-2674

Omslagsbild: Åsarne gamla kyrka

Foto: Henrik Ylikoski Jamtli, Per-Olof Jonsson Målarkompaniet

Redigering och layout framsida: Lena Ljungkvist, Jamtli

ISSN 1654-2045

Innehållsförteckning

INLEDNING	3
KARTA.....	5
HISTORIK	6
ANTIKVARISKT RESONEMANG	6
BYGGNADSBESKRIVNING	8
UPPGIFTER OM KONSTRUKTION	8
BESKRIVNING AV UTFÖRDA ÅTGÄRDER	8
Tak	8
Fasad.....	10
Dörrar.....	14
Fönster	15
Inskriptionstavlor	15
Övriga utsmyckningar.....	18
Trappa	21

Inledning

Länsstyrelsen i Jämtlands län beviljade 2013-10-28 Södra Jämtlands pastorat tillstånd att genomföra ommålning av Åsarne gamla kyrka (lst dnr 433-1533-2012). Till grund för arbetet ligger ett PM daterat 2013-06-10 avseende utvändigt ommålning av Åsarne gamla kyrka upprättat av Månsson & Hansson AB i Östersund. Arbetet har utförts av Målarkompaniet i Östersund under perioden maj till september 2014.

Slutbesiktning skedde 17 september 2014 under närvaro av antikvarisk medverkande, Åke Hansson Månsson & Hansson AB, Per-Olof Jonsson och Lennart Näslund, Målarkompaniet och Niclas Cardegren, Södra Jämtlands pastorat.

Jamtli har genom Henrik Ylikoski svarat för antikvarisk medverkan och dokumentation. Besöksprotokoll, fotografier, ritningar och andra handlingar som rör upprustningen finns i läns museets arkiv.

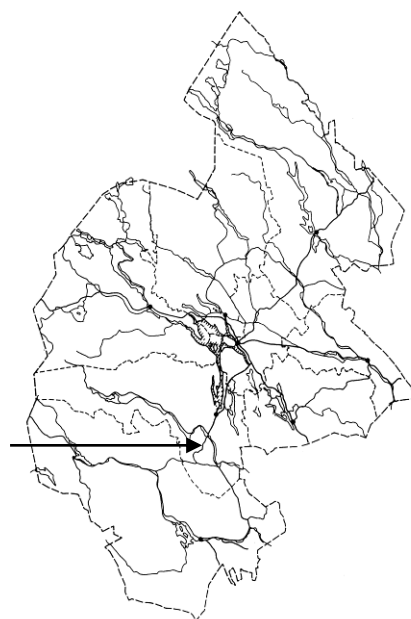
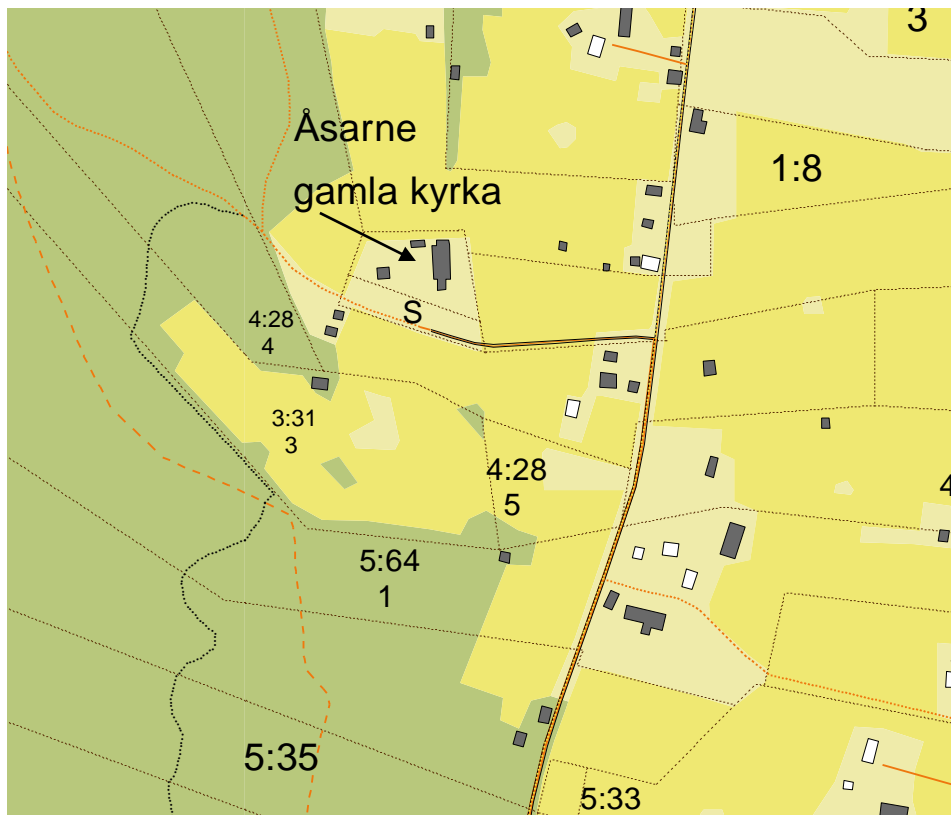
Östersund den 17 december 2014

Henrik Ylikoski
Antikvarie

Fastighetsuppgifter m.m.

Objekt	Restaurering av Åsarne gamla kyrka
Dnr JLM	357/2013
Dnr LST	433-1533-2012
Fastighet	Åsarne gamla kyrka, Åsarne socken, Bergs kommun

Karta

Ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket. Dnr L 1999/387

Historik

Åsarne gamla kyrka uppfördes 1875-1878 efter ritningar av arkitekten Fredrik Ekberg. Den ersatte ett tidigare kapell från 1752, beläget strax väster om nuvarande kyrkans sakristia. Byggmästare var Jöns Berglund. Flera förslag till nybyggnad hade lämnats av församlingen, bland annat av Berglund själv som sedan gjorde en del förändringar i Ekbergs förslag, t ex i takkonstruktionen och i tornets strävning.

När Inlandsbanan byggdes fick kyrkbyn stå tillbaka för det växande stationssamhället i grannbyn Österåsen. År 1929 beslutades att den gamla kyrkan skulle rivras för att ge plats åt en ny i ett mer centralt läge. Rivningen genomfördes dock aldrig och det dröjde ända tills 1960 innan en ny kyrka byggdes i byn. Den gamla stod sedan som ödekyrka under 25 år, fram till restaureringen 1985. Idag används kyrkan endast sommartid.

Kyrkan är en långhuskyrka med nygotiska drag med tornet i söder och en lägre sakristia i norr. Mitt på långhusväggen finns sidoentréer placerade. Byggnaden är en stor stolpkonstruktion med spånfyllning och både utvändigt och invändigt är väggarna klädda med panel. Panelen är målad i ljusa linoljefärger.

Kyrkan har genomgått flera restaureringar. År 1897 målades fasaden utvändigt med oljefärg. 1911-13 målades fasaden om och sockelmuren putsades med cementbruk. Från början täcktes kyrkan av ett spåntak men 1911-13 byttes det ut mot ett falsat plåttak. Mellan 1985 och 1990 genomgick kyrkan en in- och utvändig restaurering. Cementputsen på sockeln avlägsnades. Kyrkan målades utvändigt. Plåttaket rengjordes och målades. Spiran och lanterninen fick beläggning av kopparplåt. På grund av omfattande skador byttes större delen av plåttaket 1996. Den nedre delen av taket byttes redan 1985. År 2007 genomfördes återigen restaureringsåtgärder på kyrkan. Arbetet omfattade byte av rötskadad panel i exteriören och ilagning och byte av bärande bjälkar och stolpar i fackverkskonstruktionen bakom den rötskadade panelen.

Åsarne gamla kyrka är mycket välbevarad till både exteriör och interiör och tillhör idag stiftets bäst bevarade byggnader i sitt slag.

Antikvariskt resonemang

Avsikten med en kulturhistorisk byggnadsrestaurering är att enbart åtgärda tekniskt skadade delar. Det måste göras stor åtskillnad mellan förslitningsskador och tekniska skador. Förslitning är förändringar som berättar om byggnadens ålder och om hur byggnaden/byggnadsdelen har

använts. Denna typ av förslitningsskador ingår därmed i det kulturhistoriska värdet och bidrar till upplevelsen och förståelsen av gångna tiders vardagsliv. En teknisk skada är en skada som nu eller i en omedelbar framtid äventyrar byggnadens fortlevnad. Dessa skador har reparerats. Vid reparationen har material, framställningsteknik och hantverksteknik varit av traditionellt slag. Den slutliga upplevelsen av hela byggnaden eller enskilda detaljer är densamma som före insatsen.

De antikvariska frågor som kommit upp har framförallt handlat om färgsättning av kyrkan. Tre stycken färgförslag på fasadkulören har tagits fram av Engwall & Claesson utifrån inskickade prover. Kulörer framtagna efter färgprov, får hos Engwall & Claesson ett eget id, som dock inte har något samband med NCS-kulör eller annat kulörsystem. Detta ställer till det lite om man i framtiden vill få fram kulören igen utan att vända sig till Engwall & Claesson. Förutom inskickade prover har linoljefärgslikaren "Linoljefärg 2003" (Teknisk Målerikonsult) använts för framtagandet av kulörer. I de fall då ingen passande kulör hittats bland linoljefärgslikarens kulörer, har NCS-karta använts.

På tornet finns gulmålade dekorelement. Dessa består dels av kors ovanpå skärmtaket över entrén, dels högre upp på tornet i form av träspiror samt kors och korsglob allra längst upp. På alla tre ställena hittades, vid skrapning, olika gula nyanser allt från mörkt gulbrunt till ljust gult. På kors och korsglob i plåt hittades inga spår efter förgyllning endast gul färg. Det vore därför lite märkligt att, som programmet anger, förgylla dessa delar. Det naturliga vore att som tidigare måla med gul färg. Vilket också gjordes. Under ett mörkare gult färglager återfanns på korset över entrén en gul nyans som stämde väl överens med den gula kulören på kors och korsglob högst upp. Då denna gula kulör binder samman de olika delarna, valdes den som utgångspunkt för ommålning.

Trots att insatser måste göras, är meningen med varje allvarligt syftande restaurering att man efter avslutad insats drar sig tillbaka så märkligt som möjligt. De enskilda, befintliga byggnadsdelarna ska bevaras så långt som möjligt, för att som "originaldelar" kunna berätta om gångna tiders liv och de förändringar som med åren krävt ändringar och omdisponeringar i byggnaderna. Varje del som byts ut kan bara berätta om hur man tänkte och gjorde i början av 2000-talet.

Byggnadsbeskrivning

Uppgifter om konstruktion

Grund: Kalkstens- och granitblock

Stomme: Stolpkonstruktion

Fasad: Liggande panel på nivå under fönster, i övrigt stående panel.

Bottenbjälklag: Bärninor nord-sydlig riktning, golvåsar öst-västlig.

Mellanbjälklag: -

Nuvarande takkonstruktion: Sadeltak klätt med falsad och målad, förbehandlad förzinkad plåt, lagd som skivtäckning. Tornspiran är täckt med kopparplåt.

Beskrivning av utförda åtgärder

Tak

Plåttaket på långhuset är till största del från 1996. Den plåt man då använde var galvad, betad och grundmålad med en alkydgrund färdig från fabrik. Den nedre delen av långhusets tak är dock från 1980-talet. Taket målades 1996 med en alkydbaserad takfärg, då tillverkaren avrådde från användande av linoljefärg på den typ av grundning som plåten har. Taket hade innan åtgärd en matt yta, några mindre rostfläckar slog igenom färgen. Taket på långhuset har skrapats och sedan målats med Temaclad sc 50 i en röd kulör (NCS 5030-Y90R) från Tikkurila. Kulören stämmer väl överens med den som taket hade innan ommålning. Man kan tydligt se att den nedre delen av plåten på taket är äldre än den övriga. Då övre delen av taket är helt slät, medan den nedre delen är mer ojämn. Färgen som använts på taket är den som föreskrivs i PM avseende utvändigt ommålning av Åsarne gamla kyrka (2013-06-10). Då plåten som ligger på taket är modern och tidigare målad med en icke traditionell färgtyp, sågs ur antikvarisk synvinkel inget hinder för att använda den föreslagna färgtypen. Temaclad har använts på flera kyrkor de senaste åren såsom Mörsil 2009, Ytterhogdal 2010-13 och

Guldsmedshyttan 2012. Det har, liksom i Åsarne, handlat om modern plåt som tidigare målats med icke traditionell färgtyp.

Figur 1 Taket innan ommålning.

Figur 2 Taket efter ommålning.

Fasad

Långhus

Färgen på fasaden var innan åtgärd torr och spröd. Den grå kulören upplevdes som flammig och fläckig. Olika delar av fasaden tycktes ha något olika kulör. Möjligen kan delar av fasaden ha bättringsmålats sedan ommålningen 1985, utan att detta gett något avtryck i museets arkiv. Tre stycken färgförslag på den grå fasadkulören togs fram av Engwall & Claesson utifrån inskickade prover. Dessa förslag jämfördes med fasaden. De passade olika bra på olika ställen av den flammiga fasaden. Ett av kulörproverna stämde väl överens med kulören man får fram vid skrapning av fasaden, varför vi valde att gå på den kulören. Fasaden har skrapats, grundats, mellanstrukits och slutstrukits med linoljefärg (kod 00,821-u.o Engwall & Claesson motsvarande NCS S 2502-Y på väggytor och obruten vit på listverket, Engwall & Claesson, motsvarande NCS 0500-N). Vid skrapning av fasaden försvann det mesta av de torra och spröda färglagren. Inga större skador har upptäckts på fasaden under ommålningen. I samband med 2007 års arbeten åtgärdades flera skador i panelen på långhusets NO-vägg. Dessa kom dock att stå omålade fram till årets arbeten. Två mindre skador, i anslutning till de tidigare lagade partierna på långhusets NO-vägg har ilagats i samband med ommålningen (se figur 5 och 6). Arbetet har utförts av Bengt Isberg, Åsarne. Skarven mellan den gamla panelen och de nya panelbitarna har fått en sned fasning uppåt, likt tidigare ilagningar från 2007. De nya bitarna har försetts med samma profil som den övriga panelen och smälter in väl efter målning.

En mittbandslist löper under fönstren runt hela byggnaden. Den försågs med en plättäckning i samband med arbetena på kyrkan 2007. Plättäckningen har nu målats vit (obruten vit, Engwall & Claesson motsvarande NCS 0500-N). Samma kulör har också använts till övriga listverk på fasaden.

Torn

Tornet har skrapats, grundats, mellanstrukits och slutstrukits med linoljefärg (kod 00,821-u.o Engwall & Claesson samt obruten vit Engwall & Claesson). I samband med besök den 12 juni upptäcktes en del träskador på det listverk som går runt tornet i höjd med ljudluckornas underkant. Skadorna fanns framförallt i hörnen. På grund av problem med att få tag på en snickare, kom dessa skador inte att åtgärdas under sommarens arbeten. Skadorna målades endast.

Figur 3 Färgen på fasaden var innan åtgärd torr och spröd. Den grå kulören upplevdes som flammig och fläckig.

Figur 4 Åsarne gamla kyrka från nordväst före åtgärd: Taket var blekt, fasaden flammig i olika grå toner och dörrarna hade en ljus brun kulör.

Figur 5 Panelen på långhusets NO-vägg innan åtgärd. Trälagningarna från 2007 stod omålade. Bredvid kulörproverna syns den ena skadan i panelen (se även den infällda bilden). Också intilliggande panelbräda visade sig vara dålig. Observera den omålade plåten.

Figur 6 Samma fasad efter lagning och målning. Två av panelbrädorna fick skarvas med nytt virke. Lagningarna har fått samma dimensioner och profilering som den övriga panelen.

Figur 7 Ej åtgärdad skada på listverk i tornets nordöstra hörn i höjd med ljudluckornas undre kant.

Figur 8 Samma hörn efter målning.

Dörrar

Dörrarna hade innan åtgärd en blekt rosabrun ton. Vid skrapning av den oxiderade ytan, eller om man vände på löst

sittande flagor, framkom dock en mörkt brun nyans (1B-4031 Brun mörkocker linoljefärgslikaren ”Linoljefärg 2003” Teknisk Målerikonsult, närmast motsvarande NCS 7020-Y40R). Samma kulör återfanns också på inskriptionstavlorna ovanför dörrarna. Dörrarna målades med den mörkt bruna kulören som de varit målade med tidigare.

Fönster

Långhuset Fönstren har skrapats och målats med vit linoljefärg (obruten vit, Engwall & Claesson motsvarande NCS 0500-N) Fönstren har målats på plats. Trasiga rutor har ej bytts ut. Dessa ska istället åtgärdas av församlingen själva. Fönstren har spårfals, vilket gör det lite mer besvärligt att byta rutorna. På ett fönster kunde man se att man vid ett tidigare tillfälle skurit bort träfalsen och sedan satt fast den nya rutan med kittfals. Detta är dock ingenting som förespråkas utifrån ett antikvariskt perspektiv, utan att man istället tar loss fönstren (som sitter med några få spikar), knackar isär bågen och byter ut de trasiga rutorna. Glasen är inte helt släta, utan har lite liv i sig. Det är viktigt att nya glas liknar de gamla. Den ruta som tidigare försetts med kittfals, har ett slätt helt livlöst glas.

Tornet Fönstren har skrapats och målats med vit linoljefärg (obruten vit, Engwall & Claesson motsvarande NCS 0500-N) Fönstren har målats på plats. En trasig ruta på tornet har bytts ut. Rutan satt med kittfals. Möjligen har den bytts ut tidigare.

Inskriptionstavlor

Långhus Över sidoentrén åt öster sitter en inskriptionstavla med texten: *Den der hafver öron till att höra han böre.* Före åtgärd hade bakgrunden en ljus rödbrun ton, samma som på dörrarna. Kring bokstäverna syntes dock en mörkare ton. Inskriptionstavlan har tidigare bättrats med ett pigment som inte åldrats särskilt väl. Om man däremot vände på en färgflaga så framkom en mörkt brun kulör, samma som på dörrarna. Själva inskriptionen är inskuren i skylten och sedan förgylld. Av förgyllningen fanns endast spår kvar. Guldgrunden satt som lösa fjäll över ytan. Texten kalkerades av på papper innan skylten försiktigt skrapades. Ingen rekonstruktion av bokstäver kom att göras. Detta innebär att mindre textfragment som saknades innan restaureringen också saknas efter. Bakgrunden målades mörkt

brun (Linoljefärgslikare 1B-4031 Brun mörkocker, motsvarande NCS 7020-Y40R). Efter att färgen torkat, ritades bokstäverna upp. Därefter lades grundningen på. Guldgrunden är av märke Lefranc & Bourgeois. Normalt har guldgrunden en torktid på 12 timmar. För att inte behöva förgylla mitt i natten, ville man förlänga torktiden. Därför tillsattes en gul färg till grunden. Detta förlänger torktiden till nästan det dubbla. Då underlaget är väldigt ojämnt av gamla färglager, som på Åsarne, så jämnar färgen ut underlaget något, annars kan man få fläckar utan guld. Bladguldet som använts är på 23 karat. Bladguldet sitter på papper. Appliceringen går till så att man vänder guldsidan mot ytan som ska förgyllas och med en pensel stöpplar på guldet som då fastnar i den klibbiga grundningen. Bottenfärgen, en brun linoljefärg, var dock inte helt torr, varför guldet partiellt fastnade också i bakgrundsfärgen. Detta retuscherades sedan bort med den bruna linoljefärgen. Över huvudentrén åt söder sitter en inskriptionstavla med texten: *O! land, land, land! Hör Herrens ord* ovanför tavlan står i ett eget fält *MDCCCLXXXV* (1885). Även dessa inskriptionstavlor genomgick samma målningsbehandling.

Figur 9 Inskriptionstavla över östra ingången före åtgärd. Lägg märke till den ljus rödbruna tonen på både inskriptionstavla och dörr.

Figur 10 Närbild av inskriptionstavla innan åtgärd. Förgyllningen sitter som lösa "fjäll". Lägga märke till hur väl färgflagan från en av dörrarna stämmer överens med tavlans bakgrundsfärg.

Figur 11 Inskriptionstavla efter åtgärd. Både tavla och dörr har fått en mörkare kulör.

Figur 12 Inskriptionstavla över huvudentrén åt söder efter åtgärd.

Övriga utsmyckningar

Korset längst upp på tornet har flera gula och gulbruna färglager. Ytterst var en gul kulör. När man försiktigt skrapade på färgen så avlägsnades oxideringen och en något kraftigare kulör framkom (NCS S 2040-Y10R). Denna valdes som kulör för kors och korsglob.

Samma gula kulör återfanns också på dekorelementen längre ner på tornet. På dessa delar fanns också flera gula och gulbruna färglager. Korsen över entrétaken hade ytterst ett gulbrunt lager. Under detta fanns flera gula och gulbruna färglager om vartannat. Korsen över entrétaken fick vid ommålning samma kulör som kors, korsglob och övriga dekorelement (NCS S 2040-Y10R).

Figur 13 Flera olika gula och gulbruna färglager återfanns på kors, korsglob och övriga dekorelement.

Figur 14 Korsen över entrétaken hade ytterst ett gulbrunt lager. Under detta fanns flera gula och gulbruna färglager om vartannat.

Figur 15 Kors och korsglob efter åtgärd.

Figur 16 Korsen över entrétaken fick vid ommålning samma kulör som kors, korsglob och övriga dekorelement.

Trappa

Entrétrappan har åtgärdats av Bragator, Östersund med hjälp av murare Ruben Silverdal, Brunflo. Trappstenarna demonterades, underlaget bestod endast av jord. Som nytt underlag för trappan gjöts en betongsula. Stenarna återmonterades sedan. Invändigt fylldes trappan med singel. Fogar och glipor mellan stenarna fylldes igen med cementbruk för att hindra vatten från att rinna in i konstruktionen.

PM avseende utvändig ommålning av Åsarne gamla kyrka daterat 2013-06-10, omfattar endast ”Entrébro till vapenhus”. Övriga utvändiga trappor är dock i behov av åtgärder framöver.

Figur 17 Entrétrappan före åtgärd.

Figur 18 Entrétrappan efter åtgärd.

Figur 19 Åsarne gamla kyrka innan ställningen togs bort från långhuset.

RAPPORTSERIE – JAMTLI, 2014

ISSN 1654-2045

- 2014:1 Collegiebostaden – Sanering av hussvamp, fasadåtgärder samt besiktning av tak på Zetterströmska biblioteket, 2013
Julia Cronqvist
- 2014:2 Ragunda gamla kyrka – Konservering av limfärgsmålat innertak och mindre interiöra putsarbeten, 2013
Julia Cronqvist
- 2014:3 Lockne kyrka – Fasadrestaurering och omläggning av kopparplåttak på tornhuv, 2013
Julia Cronqvist
- 2014:4 Åre gamla kyrka – Restaurering av två ljuskronor, 2013
Henrik Ylikoski
- 2014:5 Ytterhogdals kyrka – Byte av korsglob, 2001
Henrik Ylikoski
- 2014:6 Ankarede kyrkstad – Restaurering av härbre, 2013
Henrik Ylikoski
- 2014:7 Benen i rotvältan – Undersökning av skadat fornlämningsområde vid Sunne kyrkoruin, fornl nr Sunne 2:1 och förhistoriska gravar, fornl nr Sunne 90:1-3
Anna Engman
- 2014:8 Järnåldersåker i Håkansta – Arkeologisk undersökning av röjningsrösen vid fornlämning nr 38 Brunflo socken, 2013
Anders Hansson
- 2014:9 Hackås kyrka och Ovikens gamla kyrka – Tjärning av två klockstaplar, 2005–2006
Henrik Ylikoski
- 2014:10 Borgvattnets kyrka – Exteriör restaurering, 2003
Henrik Ylikoski
- 2014:11 Bryggaren 4, Gatuhus, gårdshus och förrådsbyggnad – Åtgärdsprogram för exteriörer och interiörer
- 2014:12 Arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll vid Frösö Prästbord 2:1, RAA Frösö 159:1
Anna Engman
- 2014:13 Ovikens gamla kyrka – Byte av spån samt rödtjärning av Salinska gravkorets tak, 2006
Henrik Ylikoski
- 2014:14 Ovikens nya kyrka – Omläggning av tak samt in- och utvändig restaurering 2004–2005
Henrik Ylikoski
- 2014:15 Betelkyrkan – Läggning av bandfalsat plåttak, 2011
Julia Cronqvist

- 2014:16 Hackås kyrka – Ändring av belysning, 2013
Björn Olofsson
- 2014:17 Byggnadsminnet Hovermo gårdsmuseum – Uppförande av fisktrappa, 2005
- 2014:18 Restaurering av Tjärntorpet 2004–2011
Henrik Ylikoski
- 2014:19 Hamnerdals kyrka – Ombyggnad av värmeanläggning och WC 2005
Henrik Ylikoski
- 2014:20 Branafloen – Kulturhistorisk landskapsanalys inför planerad torvtäkt
Anna Engman
- 2014:21 Husgrunder i Vattviken – Arkeologisk undersökning av husgrunder, fornlämning nr 217 i Bergs socken, 2013
Anders Hansson
- 2014:22 Ett andra tillägg till arkeologisk utredning avseende planerad vindkraftpark i Skaftåsen i Härjedalens kommun
Karl-Johan Olofsson
- 2014:23 Skorped – Kulturhistorisk landskapsanalys inför planerad vindkraftpark i Örnsköldsviks kommun
Anders Edvinsson
- 2014:24 Byggnadsminnet Campus A4, byggnad 9 – Omläggning av skivtäckt plåttak, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:25 Bruksvallarna – Arkeologisk förundersökning inom det gränsbestämda området Tännäs 875:14
Anna Engman
- 2014:26 Sjoutnäsets kapell – Restaurering av golvbjälklag, 2013–2014
Julia Cronqvist
- 2014:27 Laxsjö kyrka – Fasadrestering och omläggning av skivtäckt kopparplåt på tornspira, 2013–2014
Julia Cronqvist
- 2014:28 Arkeologisk utredning inför planerade vindkraftverk vid Gisselås i Strömsunds kommun
Karl-Johan Olofsson
- 2014:29 Tjärntorpet – Rekonstruktion av murstock i Boningshus 1, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:30 Hammarstrand – Arkeologisk förundersökning vid stenåldersboplatsen Ragunda 66:1
Anna Engman
- 2014:31 Arkeologisk utredning inför planerad kraftledning mellan Betåsen och Storsjöhöjden
Karl-Johan Olofsson
- 2014:32 Frösö kyrka – Restaurering av bogårdsmur, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:33 Norra begravningsplatsen – Kulturhistorisk inventering, 2014
Julia Cronqvist

- 2014:34 Östra begravningsplatsen – Kulturhistorisk inventering, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:35 Hackås kyrkogård – Kulturhistorisk inventering, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:36 Ragunda kyrka – Invändig restaurering, 2014
Julia Cronqvist
- 2014:37 Åsarne gamla kyrka – Utvändig restaurering, 2014
Henrik Ylikoski
- 2014:38 Klövsjö kyrka – Utvändig restaurering, 2014
Henrik Ylikoski
- 2014:39 Gillhovs kapell – Utvändig restaurering, 2014
Henrik Ylikoski